

Fra redaksjonen

Barna på *Stóra Dímun* lever på en liten øy sammen med sine foreldre. De bor i den ytterste utkant, omgitt av mektig natur. Barna er med i den femte episoden av den norske TV-dokumentarserien *Vesterhavsoyene* som NRK (Norsk rikskringkasting) viser i høst. Hvordan er livet på en isolert øy med så få mennesker? Vi befinner oss på Færøyenes minste bebodde øy med helikoptertjeneste som den eneste forbindelsen til omverdenen. Fra havet virker fjellveggene skremmende og nesten uoverstigelige, men fra luften skimtes en fruktbar vidde med en liten klynge bygninger som danner et gårdsbruk. Dette bildet kunne vært fra flere fjerntliggende strøk i Norden. Steder hvor man ikke skulle trodd at det var mulig å leve anno 2013. Steder som «mangler» nesten alt unntatt naturen. Fjernsynsseeerne i Norge har med undring sett barna som er søsken leke fritt uten tegn på mén som følge av å leve avsondret. Tvert imot ser de ut til å stortrives. Kanskje dette er et slags «paradis» for de minste, men når barna kommer opp i ungdomsåra blir trangten til å flytte bort stor. Som utenforstående kan det også være fristende å «ekstotiserer» livet på *Stóra Dímun* og andre bortgjemte småsteder som kontrast til hverdagslivet i moderne bymiljøer. Forskjellene er selvsagt store, men ingen av oss lever uberørt av dagens moderne virkelighet. Den færøyske bondefamilien holder århundrers stolte tradisjoner i hevd, men ikke uten en rekke moderne fasiliteter og tjenester som er en betingelse for familiens overlevelse og velvære på øya. Undringen over barnas eiendommelige levemåte vekker uansett tanker som fører oss til noen av de sentrale emnene i barndoms-

forskningen, og som gjenspeiles i diskusjonene i noen av artiklene i dette nummeret av *Barn*.

Forholdet til naturen er et underliggende tema i de fleste barneforskningsdebattene i Norden, uansett om vi snakker om by- eller bygdesamfunn, sentrum eller periferi. I NRK-dokumentaren ser vi barn som synes å ha en tilnærmet ubegrenset frihet innenfor øyas naturgitte rammer. De kjenner landskapet og grensen (uten noe gjerde) til fjellveggene, som stuper flere hundre meter ned i havet; de kjenner dyrene, som er deres lekekamerater. Min hensikt er ikke å romantisere barnas tilværelse, men å påpeke at barns frihet og innflytelse generelt blir tildelt stor verdi i Norden. Men hvor kan vi sette skillelinjen mellom natur og kultur? Eller med en litt spissere formulering: På hvilken måte skal «naturen» sette sitt preg på barndommen? *Stóra Dímun* kan muligens sies å være et (ekstremt) tilfelle av noe av det vi forsøker å tilrettelegge i barnehager og andre barnepassordninger: frisk luft, fri lek, naturkontakt, osv. Det blir nærmest tatt for gitt at dette er til «barnas beste». Mange andre land går i en annen retning med mye større fokus på barns (formelle) akademiske kompetanser. Det dreier seg naturligvis i stor grad om ulike oppfatninger av hva barn og barndom er, men vi tvinges til å reise spørsmål som f.eks.: hva kommer til å skje med barna fra *Stóra Dímun* når de skal flytte og eventuelt gå på videregående skole? Hvordan kommer de til å klare seg i forhold til forskjellige sosiale og skolerelaterte utfordringer? Det er vanskelig å spå om fremtiden, men ingen grunn til på forhånd å gå ut fra at barna ender med svikt og

marginalisering. Resultatet avhenger bl.a. av deres evne til å bruke tilgjengelige digitale medier (internett) og lærerne som kommer med helikopter.

Vi har bruk for en samordnet samfunnsvitenskapelig forskning om barn i rurale områder i Norden, som kan foreta nyanserte undersøkelser av de yngste generasjonene i distriktene uten å ty til mytedannelse med overfladiske by-bygd-motsetningsforhold. Utkanten fremstilles i media hyppig som mere «opprinnelig» og «naturlig» enn urbane senter, men hva betyr dette i grunnen? Majestetiske naturbilder kan jo lett blinde oss så vi mister retningsansen – som om vi hadde havnet i den tette færøyske tåka... Hvordan beskriver barna ute i distriktene sine egne fortolkninger av og erfaringer fra naturen som de er omgitt av – men også er en del av? Noen ganger er jo naturen en kulisse mere enn noe annet, som når forfatteren Einar Káráson forteller om islandske tenåringer som midt i snøstormen sitter i t-skjorte og solbriller og spiser is – i bilen. Avstanden mellom og størrelsen på sentrum og periferi er aldri helt ubestridelig. Det er snakk om relative størrelser som forandrer seg gjennom tid. *Stóra Dímun* ligger f.eks. rett nord for *Lítla Dímun* som er Færøyenes minste øy. Står du og observerer begge øyene samtidig virker «store» *Dímun* egentlig ganske diger. Og kanskje barna også synes at øya har alt de trenger?

I dette nummeret av *Barn* presenterer vi fem artikler og en anmeldelse av boka *Lyst til læring – om at opdage verden med barn*. Dessuten inneholder *Barn* sammendrag av seks nye avhandlinger fra Finland (2), Sverige (2) og Norge (2).

Nina Goga har i artikkelen *Barns verdi. Om Per Sivles dyrebiografier i Illustreret Tidende for Børn* gjort en analyse av seks av den norske barnebokforfatteren Per Sivles

tekster (såkalte «dyrebiografier») med vekt på diskusjonen om barns verdi. Nina Goga er interessert i forholdet dyr-barn-menneske som hun kobler til Jean-Jacques Rousseaus og Giorgio Agambens filosofiske teorier. Goga påpeker at Sivles fremstillinger av vennskap og lek mellom utsatte mennesker og dyr er like relevant i dag på slutten av 1800-tallet: de gir rom for å tenke annerledes om verdien av liv.

Artikkelen *Kroppslige/materielle tilblivelser: tempo, energi og affekt i barnehagen* representerer et spennende bidrag til barneforskningen som fokuserer på kropp/bevegelse i tilblivelsesprosesser. Nina Rossholt, som tar utgangspunkt i post-strukturalistisk metodologi, analyserer bevegelser i kropp og gjenstander i barnehagen. Artikkelen har som formål å vise hvordan personalet kan synliggjøre sine praksiser og sin kunnskap. En slik posisjon, sier Nina Rossholt, «tar høyde for at personalet og forskeren trer inn i en posisjon der de ikke er så sikker på hva som er rett og galt i enhver situasjon».

Anna Lundberg har skrevet en høyaktuell artikkel om unge jenters komplekse identiteter og sårbare sosiale posisjoner i et nordisk samfunn som neoliberale strømninger har rystet og endret på bekostning av unge jenters status og framtidsutsikter. *Med flicktionen som vägvisare. Teatralla skol flickor i en postfeministisk era* er en tekst som undersøker møtet mellom scenekunst, politisk skolekultur og feministisk teori i Sverige. Artikkelen tar utgangspunkt i teaterstykket *Ännu mer om alla vi ADHD- och MVG-barn i Bullerbyn* fra 2011.

Den fjerde artikkelen, *Stat, kyrka och familj: Innehållet i allmogebarns uppfostran i Finland i början av 1900-talet*, er en dyptgående beskrivelse av ordspråks innflytelse på barns oppdragelse og læring i forhold til kirkens og statens formelle

institusjonelle læringsstrategier i Finland. Liisa Granbom-Herranen gransker familiens rolle i den uformelle hverdagslige kommunikasjon med barna, der ordspråkene blir brukt og lært. Hun konkluderer med at hverdagslivet har endret seg og at barn ikke lenger har samme fellesskap som de eldre generasjonene i familien.

Den siste artikkelen er Bente Hasles prøveforelesning i forbindelse med hennes doktorgradsarbeid ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Avhandlingen *Kjærlighet og verdier i tilfriskningsprosesser – om foreldreskap når barn har psykiske vansker* hadde makt og anerkjennelse som to av sine kjernebegreper, og disse blir diskutert i forhold til ungdom i denne artikkelen. Hasle presenterer Axel Honneths teori om anerkjennelsesformene som erfares i tre ulike sfærer: kjærlighet (familiesfæren), rettigheter (den juridiske sfæren) og solidaritet (i det sosiale fellesskapet). Selvrespekt og selvværd oppnår man, sier Bente Hasle, kun gjennom å bli vist respekt og erfare seg som verdsatt. Det vil ungdommene bli blant annet ved at de får større medvirkning.

Til sist har vi gleden av å presentere et nytt medlem i redaksjonen: Allan Westerling, lektor i psykologi ved Roskilde Universitet, har særlig interesse for barns hverdagsliv og familieliv i spenningsfeltet mellom individ og fellesskap i sin tverrfaglige forskning. Han har også skrevet om faderskap og skilsmisse i moderne familier.

Redaktørene ønsker å takke alle artikkelforfatterne for deres bidrag til dette nummeret av *Barn*.

God leselyst!

Trondheim, oktober 2013
Firouz Gaini, redaktør